

УДК 338.24.021.8

ЗАХИСТ БЕЗПЕКИ МАТЕРІАЛЬНОГО ПОСТАЧАННЯ

Олександр Рудковський

Національний транспортний університет

Встановлено роль та значення ресурсів для формування системи корпоративної безпеки. Розглянуто сутність поняття «ресурси». Наведено принципи та мету класифікації ресурсів. Розглянуто принципи, мету та методи проведення заходів щодо захисту матеріальних ресурсів. Розглянуто сутність поняття «ресурсне забезпечення», мета та завдання проведення заходів щодо забезпечення безпеки підприємства. Розглянуто питання оцінки якості ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства (наведено кількісні та якісні аспекти, що використовують для аналізу всіх складових). Розглянуто складові ресурсного забезпечення та їх вагу для формування безпеки діяльності підприємства. Розглянуто фактори, що визначають вибір стилю управління економічною безпекою підприємства. Наведено та розглянуто сутність методу внутрішніх балансів, як приклад способу формування економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: ресурси, ресурсне забезпечення, економічна безпека підприємства, захист ресурсів, корпоративна безпека, управління економічною безпекою

Постановка проблеми. Сучасній економіці притаманна наявність великої кількості загроз, які дестабілізують функціонування та розвиток підприємства. На практиці в своїй діяльності підприємство зустрічається з різними видами загроз, викликів та небезпек, що виникають як у середині підприємства, так і поза ним. Тому для вибору стилю управління економічною безпекою підприємства важливим питанням є аналіз ресурсного забезпечення та загроз як однієї з найважливіших категорій безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вченими, які вивчали питання ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства, є вчені І. Балабанов, С.Бороненкова, В.Кириленко, Л.Окорокова, М.Комаров, А.Романов, І. Мазур, В.Шапіро, Д.Д. Бауерсокс, А.Г. Кальченко, М.В. Кіндій, Т.С. Клебанова, Л.Г. Шемаєва.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Питання ресурсного забезпечення, його складових та вплив кожної із складових ресурсів на формування економічної безпеки підприємства у економічній науці не розглянуто досить широко. Як доводить практика, останнім часом змінюється значення складових ресурсів та ваги набувають нематеріальні ресурси, зокрема репутація, тому підприємства змушені приділяти значну увагу питанням формування позитивної суспільної думки.

Формулювання цілей. Формуючи систему економічної безпеки та обираючи стиль управління економічною безпекою підприємства, керуватися потрібно

достовірними та вичерпними характеристиками складових ресурсного забезпечення. Тому перед підприємствами постає питання дослідження значення складових ресурсного забезпечення для побудови ефективного методу системи корпоративного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішний економічний розвиток підприємства залежить від поєднання багатьох складових, наприклад, наявності та доступу до ресурсів, ефективного ведення господарської діяльності, ефективного управління економічною безпекою.

Для підприємств факторами виробництва є наступні види ресурсів: фінансові, матеріальні, інформаційні та кадрові ресурси. Кожен з видів ресурсів посідає своє місце в процесі діяльності, відіграє суттєву роль для виконання поставлених завдань. Так, без достатнього обсягу фінансування неможливе подальше розширення виробництва і економічне зростання; професійні, висококваліфіковані кадри забезпечують ефективність діяльності підприємства, забезпеченість матеріальними ресурсами в достатньому обсязі. Тобто ефективна діяльність підприємства забезпечується оптимальним та ефективним поєднанням багатьох параметрів, причому для забезпечення злагодженої роботи всіх параметрів, що «працюють» для досягнення загальної мети, потрібно висококваліфіковане керівництво, яке володіє особливим стилем мислення та враховує весь обсяг інформації щодо всіх складових.

Як відомо, забезпечення економічної безпеки є однією з умов зростання підприємства. Економічна безпека складається з багатьох аспектів, один із них - забезпеченість факторами виробництва, їх ефективне використання. Враховуючи, що основними факторами виробництва для підприємств є: фінансові, кадрові, матеріальні та інформаційні, підприємствам слід приділяти особливу увагу забезпеченню його економічної безпеки, що передбачає захист та ефективне використання зазначених видів ресурсів, тобто: захист та безпека кадрів, фінансових ресурсів, матеріальних ресурсів, інформації.

На практиці загрози економічній безпеці мають різноплановий характер, і тому реакція на ці загрози повинна бути комплексна і різнопланова, в цьому випадку результат буде більш успішний. Концентруючи увагу лише на усуненні загроз фінансовій безпеці, підприємство може не помітити загроз, які виникають в інших сферах. Отже підприємству слід вживати комплексних заходів щодо забезпечення безпеки всіх видів ресурсів.

Розглянемо більш детально сутність поняття «ресурси». В широкому розумінні ресурси - це кошти, цінності, запаси, можливості, джерела коштів, доходів [2]. Характеризуючи поняття «ресурси» з економічного погляду, відзначимо, що ресурси - сукупність факторів, які безпосередньо або опосередковано беруть участь у процесі виробництва або надання послуг.

На думку Л. Г. Огорокової [11], забезпеченість ресурсами в достатньому обсязі та задовільної якості означає для підприємства перспективи для реалізації поставленої мети.

Більшість учених описують поняття «ресурси», використовуючи класифікаційні характеристики ресурсів. На думку М. А. Комарова [12], ресурси слід розділити на п'ять груп: природні, матеріальні, трудові, фінансові та інформаційні ресурси. Останні роки суттєво зростає вага інформаційних ресурсів, тому більшість науковців виділяють їх в окрему категорію. А. П. Веревченко [7] характеризує інформаційні ресурси як всю накопичену інформацію про середовище, в якому діє підприємство. Збережена на матеріальних носіях або в будь-якій іншій формі інформація може бути передана

іншим учасникам для вирішення наукових, виробничих, управлінських та інших завдань підприємства.

Класифікуючи ресурси за складовими, вчені виділяють ті групи ресурсів, які можуть бути корисними для розвитку підприємства: трудові ресурси, матеріальні та нематеріальні активи, фінанси. І. Балабанов, окрім перелічених складових, виділяє просторові ресурси (територія, приміщення, комунікації) та організаційну структуру управління. [1]. С.Покропивний як складову ресурсів, виділяє інвестиції [5].

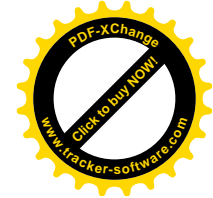
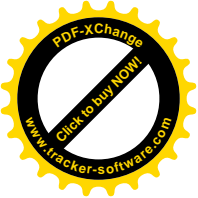
З погляду власності підприємства ресурси розподіляють на [3] внутрішні ресурси, які підприємство використовує як свою власність, та зовнішні ресурси, які не є власністю підприємства. З виробничого погляду ресурси підприємства поділяють на функціонуючі та потенційні. Функціонуючі ресурси, як загальні ресурси підприємства, використовуються в господарському обороті, потенційні ресурси – це ресурси, в яких підприємство зацікавлено, але ці ресурси ще не використовуються в процесі операційної діяльності.

Як альтернативна вартість [11] ресурси підприємства розподіляються на загальні ресурси (альтернативна вартість таких ресурсів однакова, незалежно від того, чи використовує підприємство ці ресурси для виробництва чи ні); особливі ресурси (альтернативна вартість даних ресурсів, використаних в процесі виробництва, є вищою, ніж за межами підприємства); інтересобливі ресурси (не мають альтернативної вартості поза межами діяльності підприємства).

Визначальною особливістю ресурсів з погляду Мазура, є їх виконання забезпечувальної функції. [10, с. 71]. Тобто ресурси – це цінності, засоби, можливості, кошти, джерела доходів, які складають потенціал розвитку організації. Ефективно використовуючи ресурси, підприємство забезпечує потреби організації і потреби суспільства.

Як ми зауважували раніше загрози матеріальним ресурсам носять системний та різноплановий характер, тому захист безпеки матеріальних ресурсів повинен бути системним та безперервним. Крім того, комплекс заходів по забезпеченню безпеки повинен бути випереджаючим, орієнтованим на попередження виникнення загроз, спрямований на усунення наслідків від таких загроз, та мати відокремлений характер, тобто заходи безпеки повинні бути направлені на джерело безпеки (структурний елемент), а не на систему в цілому. Для цього потрібно розробити всебічну систему заходів із забезпечення безпеки, принципи якої доцільно викласти у внутрішніх нормативних документах. Серед основних заходів слід передбачити контроль за використанням і обліком ресурсів, розробити систему обліку ресурсів, вдосконалити контроль за станом та використанням ресурсів, розробити систему відповідальності за ефективністю використання ресурсів.

Безпека матеріальних ресурсів підприємства ґрунтується на створенні чіткої системи захисту його матеріальних ресурсів наступними методами: забезпечення повного та суворого обліку матеріальних цінностей; призначення відповідальних осіб за правильне зберігання, технічний стан, експлуатацію технічного обладнання, передбачення відповідальності за завдану шкоду, пошкодження чи виведення з ладу обладнання, технічних засобів та інших цінностей; розроблення нормативної бази, посадових інструкцій (для внутрішнього користування), які б регулювали дії адміністрації та персоналу щодо захисту матеріальних цінностей, порядок їх отримання, правила експлуатації і обслуговування, зберігання в наявності, передання і т. п.: створення служби охорони; проведення періодичних перевірок, контролю

наявності і стану матеріальних цінностей, умов їх зберігання і експлуатації, контроль дотримання персоналом встановлених правил.

Однією з оцінок економічної безпеки підприємства є оцінка ресурсного забезпечення підприємства. Тобто за умови ефективного використання ресурси відіграють забезпечувальну функцію з погляду ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства.

В широкому значенні поняття "забезпечення" означає сукупність дій, що направлені на отримання чогось, тобто зробити щось доступним для використання, дієвим. Таким чином це поняття характеризує кількісний та якісний вимір забезпечення ресурсами в певний період часу. З точки зору забезпечення економічної безпеки підприємства визначення рівня забезпечення ресурсами характеризує якість формування ресурсного забезпечення підприємства.

Економічна безпека підприємства з контексті ресурсного забезпечення розглядається за двома підходами: з погляду стану корпоративних ресурсів [6], з погляду ефективності їх використання [4]. Відповідно оцінка ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства ґрунтується на одному з наведених підходів. На думку Ісаєва А.В. [8, с. 93] та багатьох вчених, ресурсне забезпечення - це діяльність, спрямована на формування та ефективне використання ресурсів підприємства. З погляду логістики, сутність поняття «ресурсне забезпечення підприємства» має наступне трактування, - це процес закупівлі різних видів ресурсів, необхідних для безперервної діяльності. Інше кажучи, ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства це чітко налагоджений комплекс дій з відбору та постачання ресурсів для реалізації поставленої мети; крім того, це налагодження економічної безпеки з адміністративних, управлінських, правових, технологічних, інформаційних, психологічних аспектів діяльності підприємства. Оцінка якості ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає аналіз всіх його складових з урахуванням кількісних та якісних аспектів. Тому в процесі оцінки стану ресурсного забезпечення одним з етапів є класифікація ресурсного забезпечення за характерними ознаками, наприклад, за метою використання, за джерелами забезпечення, за складом забезпечення, за видами використовуваних ресурсів, за рівнем достатності, за часовою характеристикою, за альтернативною вартістю.

Крім того, проводять кількісні та якісні характеристики складових ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства за наступними складовими: оцінка трудових ресурсів (чисельність персоналу, професійна і кваліфікаційна підготовка персоналу.); оцінка фінансових ресурсів (кількість фінансових ресурсів, доступність та вартість отримання фінансових ресурсів); оцінка матеріальних ресурсів (параметри організаційної структури, ефективність побудови організаційних процесів на підприємстві, організація виробничих процесів та узгодження їх у часі та просторі, а також аналіз причин тих чи інших явищ.).

Аналізуючи характеристики кількісних та якісних ознак інформаційних ресурсів, слід враховувати додатковий чинник: людські ресурси. Кількісні ознаки інформаційних джерел характеризують кількість джерел інформації та її обсяги, якісні ознаки – реальність інформації та її визначеність. Нематеріальними ресурсами вважають ресурси, які не є фізичними об'єктами, але мають вартісну оцінку (винаходи, промислові зразки, запатентовані (зарєстровані) товарні знаки та об'єкти інтелектуальної власності, права на ноу-хау, програмні продукти і бази даних).

Один із найбільш важливих видів нематеріальних ресурсів - це репутація, оскільки саме хороша репутація на ринку створює передумови для стабільної діяльності підприємства та створює передумови для його подальшого розвитку (гарна репутація допомагає залучити інвестиції, а також залучити до співпраці висококваліфікованих спеціалістів).

В умовах сучасних ринкових відносин, головним чинником забезпечення конкурентоспроможності стає питання формування суспільної думки. Отже, репутація - це нематеріальний актив, що має вартісний вимір, загальна суспільна об'єктивна та суб'єктивно-емоційна думка, що склалася про підприємство, про його діяльність у різних суспільних групах; очікування від підприємства здатності відповідати визначеним у суспільстві вимогам щодо виробництва продукції чи надання послуг.

Характерною особливістю сьогодення є посилення процесів глобалізації, посилення рівня конкурентної боротьби, широке застосування інформаційних технологій та інтелектуальних потенціалів; тому найбільш перспективним та ефективним шляхом здійснення прибуткової діяльності є використання нематеріальних активів. З іншого боку, за умов обмежених матеріальних ресурсів репутація та імідж надають компанії конкурентних переваг. Тому сьогодні для підприємств не характерна стратегія економії ресурсів, натомість значна увага приділяється формуванню позитивної думки у суспільства.

Розглядаючи питання ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства, відмітимо його головну властивість: характер ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства пов'язаний із станом його кількісних та якісних ознак. Тобто зв'язки "кількість – якість" та "значущість – доступність" взаємопов'язані, причому вони не можуть бути взаємозамінні. Наприклад, велика кількість одного виду ресурсу низької якості не може бути компенсована значною кількістю іншого ресурсу прийнятної якості. Відповідно, заміна чи підміна в межах одного виду ресурсу чи різних видів ресурсів - неможлива. Тому характер ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства, як правило, різний і пояснюється станом кількісних та якісних ознак його складових.

Стан, що характеризує ресурсне забезпечення економічної безпеки підприємства залежно від якості та кількості ресурсів, може змінюватися від руйнівного до досконалого.

З іншого боку, важливим аспектом аналізу властивостей ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства є визначення значущості (цінності) складових ресурсного забезпечення та можливість їх отримання.

Кожна із складових ресурсного забезпечення відіграє своє значення в процесі діяльності та досягненні цілей, і це визначає міру значущості кожної складової ресурсів. Забезпеченість ресурсами та можливість їх отримання (доступ) визначає ефективний та безперебійний процес виробництва. Факторами впливу на доступність складових ресурсного забезпечення перш за все є особливості ресурсів та характер постачання. Отже, одним із важливих методів забезпечення економічної безпеки підприємства є налагоджена робота підприємств-споживачів зі своїми постачальниками, контроль та вплив на процес поставок.

Для характеристики показника ресурсного забезпечення за ознаками "значущість – доступність" виділяють три стани: загрозливий; сигнальний; забезпечуючий.

Завданням забезпечення ефективності управління економічною безпекою підприємств є освоєння та об'єднання різних видів ресурсів, управління витратами, які виникають в процесі використання ресурсів.

На практиці підприємство несе певні витрати на підтримку рівня безпеки, оскільки від суми таких витрат підприємства значною мірою залежить рівень його економічної безпеки, з іншого боку саме витрати обмежують прибуток підприємства, тобто джерело його подальшого розвитку. Тому в загальній системі управління підприємством система забезпечення економічної безпеки та система управління витратами тісно пов'язані між собою і є взаємозалежними. [9].

Вибір стилю управління залежить від багатьох чинників та факторів, які взаємопов'язані між собою. Тому характеризуючи систему управління, розглядають особливості оточення, особливості поєднання складових оточення і, що важливо, розвитку кожної із складових як окремо, так і в поєднанні. Одним із факторів, що визначають стиль управління економічною безпекою, є збалансованість розподілу ресурсів компанії для забезпечення її економічної безпеки.

Ефективний метод системи корпоративного управління – це модель варіативної багатоступінчастої збалансованості ресурсів; він побудований за принципом збалансованості ресурсів та внутрішніх балансів.

Побудова внутрішніх балансів відбувається на базі системного аналізу, дослідженні операцій та математичному програмуванні з використанням моделей виробництва Леонтьєва, моделі економіки Паретто та на теорії оптимізації. В широкому значенні баланс означає рівновагу, збалансування. Процес збалансування передбачає побудову та оформлення за певними правилами статистичної таблиці, з метою повної характеристики об'єкту, впорядкування інформації про нього, встановлення в його межах кількісних зв'язків і співвідношень [9].

Внутрішній баланс ресурсів передбачає побудову системи показників та розрахунків для визначення взаємозв'язків між технологічними, економічними та організаційними показниками, а також пропорції виробництва та споживання окремого виду ресурсу, узгодження інтересів всіх сторін та забезпечення узгодженості управління економічною безпекою компанії.

Основне завдання внутрішнього балансу полягає в врівноваженні потреб, ресурсів, інтересів з іншими, на базі системи балансів (матеріальних, фінансових, трудових та інших). Такий комплекс балансів виявляє взаємозв'язки між балансами, тобто який вплив зміни показників одних балансів на показники інших та на внутрішній баланс у цілому.

Побудова балансів ґрунтується на комплексі окремих показників, з їх допомогою установлюється зв'язок та взаємна залежність в процесі розподілу й використанні ресурсів. Система показників збалансованості розробляється індивідуально для компанії, оскільки вони описують специфіку її діяльності. Зазначимо, що оцінка стану економічної безпеки корпорації проводиться за допомогою фінансових показників; така оцінка не завжди є об'єктивною та повною, оскільки враховує лише результат від діяльності і не враховує якісні показники, наприклад, ефективність реалізації способу досягнення цього результату.

Для виміру й аналізу кількісних складових застосовують математичні прийоми і методи: інструменти математичної статистики – аналіз варіаційних рядів, кореляційний і регресійний аналіз. Але оскільки не всі із складових балансів вимірюються кількісно, для прийняття найбільш вдалого управлінського рішення застосовується комплексна оцінка якісних та кількісних показників.

Висновки. Успішний економічний розвиток підприємства залежить від поєднання багатьох складових, наприклад, наявності та доступу до ресурсів, ефективного ведення господарської діяльності, ефективного управління економічною безпекою. Для підприємств факторами виробництва є наступні види ресурсів: фінансові, матеріальні, інформаційні та кадрові ресурси.

В площині забезпечення економічної безпеки особлива увага приділяється забезпеченню економічної безпеки, що передбачає захист та ефективне використання зазначених видів ресурсів.

Загрози матеріальним ресурсам носять системний та різноплановий характер, тому захист безпеки матеріальних ресурсів повинен бути системним та безперервним, випереджаючим (орієнтованим на попередження виникнення загроз), спрямований на усунення наслідків від таких загроз, та мати відокремлений характер (тобто заходи безпеки повинні бути спрямовані на джерело безпеки, а не на систему в цілому).

Економічна безпека підприємства в контексті ресурсного забезпечення розглядається за двома підходами: з погляду стану корпоративних ресурсів, з погляду ефективності їх використання.

Завданням забезпечення ефективності управління економічною безпекою підприємств є освоєння та об'єднання різних видів ресурсів, управління витратами, які виникають в процесі використання ресурсів. Збалансованість ресурсів - це один із методів створення ефективної системи корпоративного управління, що побудований за принципом збалансованості ресурсів та внутрішніх балансів.

1. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента : учеб.пособ. / Игорь Тимофеевич Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 526 с.
2. Безбожний В. Л. Алгоритм wyboru способу гармонізації інтересів соціально-економічної безпеки підприємства / В. Л. Безбожний // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Вип. 20. — Луганськ: СХУ ім. В. Даля, 2008. — С. 199-206.
3. Борзенкова К. С. Оценка экономического потенциала предприятия и повышение его использования : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук. : спец. 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством"/ К. С. Борзенкова. — Белгород, 2003. — 24 с.
4. Гегель Г. Наука логики / Георг Вильгельм Фридрих Гегель. — СПб.: Наука, 1997. — 800 с.
5. Економіка підприємства / [за заг. ред. С.Ф. Покропивного]. — К.: КНЕУ, 2003. — 608 с.
6. Ильяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяшенко // Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 3(21). — С. 11–19.
7. Информационные ресурсы для принятия решений : учеб. пособ. / [под ред. А. П. Вереvченко]. — М.: Деловая книга, 2002. — 560 с.
8. Исаев А. В. Общая теория социально-экономических систем : учеб. пособ. / А. В. Исаев, А. М. Немчин. — СПб.: Бизнес-пресса, 2002. — 176 с.
9. Ляшенко О. М. Еволюція поняття економічної безпеки підприємства / О. М. Ляшенко, В. П. Пономарьов // Наукові праці Донецького державного технічного університету. Серія: Економіка. Зб. наук. праць. Вип. 47. — Донецьк: ДонНТУ, 2002. — С. 118–123.
10. Мазур И. И. Управление проектами : справочное пособие / Мазур И. И. [и др.] ; под ред. И. И. Мазура, В. Д. Шапиро. — М.: Высшая школа, 2001. — 875 с.

11. Огорокова Л. Г. Ресурсний потенціал підприємств / Людмила Георгиевна Огорокова. — СПб.: С-ПБГТУ, 2001. — 293 с.

12. Ресурсний потенціал економічного росту / [под ред. М. А. Комарова, А. Н. Романова]. — М.: Путь России, 2002. — 567 с.

PROTECTING THE SECURITY OF MATERIAL RESOURCES

Oleksandr Rudkovsky

National Transport University

The role and importance of the resources for the formation of corporate security. The essence of the concept "resources". The principles and goals of resource classification. The principles, objectives and methods of carrying out measures to protect material resources. The essence of the concept "resource security", the goals and objectives of the measures to ensure the security of the enterprise. The problems of assessing the quality of the resource to ensure economic security (given quantitative and qualitative aspects, used for the analysis of all the components). The components of supply of resources and their importance for the formation of the security of the enterprise. The factors determining the choice of management style economic security. Presented and discussed the essence of the method of internal balance, as an example of the method of forming the economic security of the enterprise.

Key words: resources, resource security, economic security, protection of resources, corporate security, economic security management

ЗАЩИТА БЕЗОПАСНОСТИ МАТЕРИАЛЬНОГО СНАБЖЕНИЯ

Александр Рудковський

Национальный транспортный университет

Установлена роль и значение ресурсов для формирования системы корпоративной безопасности. Рассмотрены сущность понятия «ресурсы». Приведены принципы и цели классификации ресурсов. Рассмотрены принципы, цели и методы проведения мероприятий по защите материальных ресурсов. Рассмотрены сущность понятия «ресурсное обеспечение», цели и задачи проведения мероприятий по обеспечению безопасности предприятия. Рассмотрены вопросы оценки качества ресурсного обеспечения экономической безопасности предприятия (приведены количественные и качественные аспекты, используют для анализа всех составляющих). Рассмотрены составляющие ресурсного обеспечения и их значение для формирования безопасности деятельности предприятия. Рассмотрены факторы, определяющие выбор стиля управления экономической безопасностью предприятия. Приведены и рассмотрены сущность метода внутренних балансов, как пример способа формирования экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: ресурсы, ресурсное обеспечение, экономическая безопасность предприятия, защита ресурсов, корпоративная безопасность, управление экономической безопасностью

